

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 72 · MATURA USTNA 2027–2028

TANGO · KONTEKST: LALKA

ZASADY CZY PIĘŚĆ EDKA?

Pytanie jawne 72: „Normy społeczne – ograniczają człowieka czy porządkują życie? Omów zagadnienie na podstawie Tanga Sławomira Mrożka. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”. Proponowany kontekst: Lalka Bolesława Prusa.

TEZA W JEDNYM ZDANIU

Normy są potrzebne, kiedy wyznaczają granice odpowiedzialności i chronią innych.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

„Tango” pokazuje, że normy porządkują życie, gdy chronią ludzi, a ograniczają, gdy służą sile lub przywilejom.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Dom Artura i salon Łęckich dowodzą, że potrzebujemy zasad, ale nie każda zastana zasada zasługuje na obronę.

SCHEMAT ODPOWIEDZI

Trzy etapy „Tanga” — rozpad norm, próba ich odtworzenia przez ślub, przejęcie porządku przez Edka. Potem Wokulski ograniczany regułami klasowego salonu. Wniosek: normy porządkują życie, kiedy chronią godność, odpowiedzialność i wzajemne granice. Ograniczają niesprawiedliwie, kiedy dają jednemu władzę nad drugim tylko z powodu siły, wieku albo pochodzenia.

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Teza z warunkiem — Kiedy normy pomagają wspólnie żyć, a kiedy utrwalają cudzą przewagę?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Pomagają, gdy wyznaczają wzajemne granice i odpowiedzialność. Ograniczają, gdy są narzucane siłą, nie dopuszczają krytyki lub służą utrzymaniu przywilejów.

2. Dom Artura — Dlaczego całkowita swoboda Stomila i Eleonory nie daje Arturowi poczucia wolności?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Odrzucenie konwenansów nie stworzyło uczciwych zasad wspólnego życia. Artur widzi chaos, brak odpowiedzialności i niejasne granice między osobami.

3. Ślub i finał — Czego brakuje planowi tradycyjnego ślubu? Dlaczego zwycięstwo Edka nie jest przywróceniem dobrych norm?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Sama ceremonia nie tworzy wspólnych wartości. Artur przechodzi ku idei władzy, a Edek przejmuje kontrolę przemocą. Postuszeństwo wymuszone siłą nie jest sprawiedliwym porządkiem.

4. Kontekst „Lalki” — Jaki konwenans ogranicza Wokulskiego mimo jego pracy i osiągnięć?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Część arystokracji ocenia go przez pochodzenie i zawód kupca. Sztywna hierarchia pozwala lekceważyć jego zasługi. To przykład normy, która utrwała przywilej zamiast chronić sprawiedliwe relacje.

5. Pytanie komisji — Czy normy społeczne ograniczają wolność?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Częściowo tak, ale bez nich wolność jednego staje się przemocą wobec drugiego (Edek).

6. Pytanie komisji — Dlaczego ślub Artura nie przywraca porządku?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Bo jest pustym rytuałem: nikt w niego nie wierzy, nawet Ala. Forma bez treści nie działa.